KULTA ry:n lausunto sivistysvaliokunnalle
Asia: VNS 1/2026 vp Ruokapoliittinen selonteko kansallisesta ruokastrategiasta

Ruoka on kulttuuria

Tiivistys: Kulttuuri- ja taidealan keskusjärjestö KULTA ry kiittää mahdollisuudesta lausua ruokapoliittisesta selonteosta. Kulttuurinen näkökulma on selonteossa vahva ja sen strateginen tavoite ruokakulttuurille hyvin muotoiltu. Lausunnossaan KULTA ry painottaa kulttuuriperintöä, maakuntien ruokakulttuureja ja yhteisöllisyyden edistämistä ruokakulttuurin tavoitteena ja esittää Ruokaneuvostoon ruokakulttuurin teemaryhmää poikkihallinnolliseksi rakenteeksi. KULTA ry kiinnittää valiokunnan huomiota Leader-hankkeiden jatkuvuuteen.

Ruoka on kulttuuriperintöä

Ruokakulttuurimme on aineetonta suomalaista kulttuuriperintöä. Se on tarinoita ja taikinajuuria. Yksi koskettavimpia esimerkkejä tästä on Lotta Svärd -museon kahvilassa tarjottavat sämpylät, jotka leivotaan vähintään satavuotiaaseen juureen, jonka pikkulotta aikoinaan sodan jalkoihin jääneestä kotitalostaan pelasti.

Ruokakulttuuri on vahvasti kytköksissä kulttuuriperintöön elämäntapana: metsästys, kalastus, viljely, puutarhanhoito ja marjastus.Tämä koskee niin saamelaisalueita kuin saaristoakin. Suomen ja Ruotsin yhteistyönä valmistelema hakemus ”Tornionjoen lippokalastus – elävä kulttuuriperintö Ruotsin ja Suomen rajalla” Unescon ihmiskunnan aineettoman kulttuuriperinnön luetteloon on valmis ja lähetetty Pariisiin. Päätös valinnasta saataneen vuonna 2027.

Ruokakulttuuri on silti vähällä sijalla kansallisessa kulttuuripolitiikassa ehkä hallinnonalarajojen vuoksi, mutta sen merkitys korostuu matkailustrategioissa ja maakuntien kulttuuripolitiikassa. Esimerkiksi Oulun kulttuuripääkaupunkivuodessa ruokakulttuurilla on ollut heti alusta asti merkittävä rooli, samoin oli laita Saimaan kulttuuripääkaupunkihaun suunnitelmissa.

Kulttuuriperintö on paikallista

Esimerkiksi kotiseutuyhdistykset ja nuorisoseurat seurantaloineen vaalivat paikallisten herkkujen tuntemusta ja siten vahvistavat identieettiämme. Vierailija saa maistaa paikan päällä kokattuja perinneruokia ja siten saa vatsatuntuman maakuntien kulttuureihin.

Paikalliset herkut, paikalliset ruoka-aineet ja ruokakulttuurin tuntemus ovat vahvassa roolissa myös esimerkiksi Pohjois-Karjalan kulttuurimatkailun brändäyksessä. Pariisin kulttuuri-instituutti näyttää puolestaan mallia, miten suomalainen ruokakulttuuri korvapuusteineen on tärkeä osa Suomi-kuvan luontia.

Ruokakulttuuripolitiikan rakenteet

Kulttuuripoliittisen selonteon ote kulttuuripolitiikkaan on erittäin poikkihallinnollinen. Olisikin paikallaan miettiä, miten poikkihallinnollista yhteistyötä voisi vahvistaa, jotta yhteistyö ministeriöiden välillä ruokakulttuurin edistämisessä toimisi. Yksi rakenne voisi olla Ruokaneuvoston ruokakulttuurin teemaryhmä.

Ruokakulttuuri liittyy vahvasti koko sivistyshallintoon. Kasvetaanhan yhdessä syömiseen ja rohkeaan maisteluun jo varhaiskasvatuksessa. Suomalainen kouluruokailu on kansainvälinen ylpeydenaihe sosiaalisena innovaationa. Osa lapsista ja nuorista kuitenkin jättää kouluruokailun väliin, vaikka olisi hyväksi yhteisölle syödä samaa ruokaa samaan aikaan muiden kanssa. Sen edellytys kuitenkin on se, että ruoka on maistuvaa ja ruokailuhetki miellyttävä. Kaikessa kulttuurissa laatu on merkittävä osa menestystä - niin myös ruokakulttuurissa. Laatu liittyy ruuan suhteen sekä raaka-aineisiin, niiden valmistukseen kuin syömiseen yhteisöllisenä elämyksenä.

Arkinuukailusta juurimatkailuun

Yksi ruokakulttuurin edistämisen väylistä on Leader-hankkeet, jotka ovat ylipäänsä olleet maaseudun kulttuurin kehittämiselle tärkeitä. Kulttuuri- ja taidealan keskusjärjestö KULTA ry kiinnittää valiokunnan huomiota siihen, että Leader-ohjelmien jatkuvuus on jatkossa kansallisen päätöksenteon piirissä.

Maaseudun sivistysliiton lanseeraama arkinuukailu voisi olla yksi tärkeä näkökulma ruokakulttuuriin: miten ruoka rakentaa yhteisöllistä kokoontumista ja sosiaalista yhteydenpitoa, joka mahdollistaa jakamistaloutta ja elämänlaatua parantavaa kekseliäisyyttä.

Kulttuuriperintökasvatuksen seura puolestaan vetää parhaillaan hanketta juurimatkailusta. Juurimatkailu on paikoitellen maailmassa iso bisnes, kun yhdysvaltalaiset lähtevät tutkimaan juuriaan kuka Länsi-Afrikassa, kuka Irlannissa. Suomessa juurimatkailun potentiaali on vielä valtaosaltaan hyödyntämättä, vaikka siirtolaisuus on ollut paikoitellen suurta. Ruokakulttuuri voisi olla tässä yksi tärkeä juurimatkailutuote.

Kaupunkikulttuuri ja hyvät väestösuhteet

Ruokakulttuuri on myös yksi hyvien väestösuhteiden ja kotoutumisen rakentaja. Esimerkiksi Vantaan kaupunki on edistänyt maahanmuuttajataustaisten kaupunkilaisten mahdollisuuksia esitellä ja vaalia omia ruokakulttuurejaan ja näin tulla näkyväksi osaksi uutta kotimaataan.

Jos ja kun halutaan edistää yhteisöllisyyttä ruokakulttuurin keinoin, ravintolat osana kaupunkikulttuuria ovat ohittamaton väline: ravintoloissa syöminen tuo ihmisiä yhteen ja myös opettaa arvostamaan laadukasta ruokaa. Kannatamme lämpimästi selonteon strategista tavoitetta vahvistaa ravintolakulttuuria Suomessa.

Helsingissä 21.5.2026

Rosa Meriläinen
pääsihteeri